

ПСИХОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ЦІННІСНО-СМИСЛОВОЇ СФЕРИ СТУДЕНТІВ

Sosnikhina S.Y. Psychological basic principles of formation and development of students' value-semantic sphere / S.Y. Sosnikhina // Problems of Modern Psychology : Collection of research papers of Kamianets-Podilskiy Ivan Ohienko National University, G.S. Kostyuk Institute of Psychology at the National Academy of Pedagogical Science of Ukraine / scientific editing by S.D. Maksymenko, L.A. Onufrieva. – Issue 36. – Kamianets-Podilskiy : Aksioma, 2017. – P. 340–351.

S.Y. Sosnikhina. Psychological basic principles of formation and development of students' value-semantic sphere. In the article the mechanisms of formation of the value-semantic sphere at student's age occurring by personal awareness of life priorities and under the influence of factors of social character are investigated. One of the substantial directions of this process is educational and professional activities as the leading incentive of personal formation in the conditions of the higher school.

Peculiarities of introduction of psychological follow-up of students within teaching and educational process of higher education institution are proved, as the youthful age is the sensitive period of development and stabilization of a number of personal components: professional, civil and world outlook qualities; professional skills and abilities; creative potential; intellectual opportunities; individual system of value-semantic sphere. The modern system of higher education has to promote conscious formation and harmonious interrelation of humanistic, professional value systems and personal meanings. The main instrument that allows forming and improving presented psychological mechanisms are psychotraining occupations which can be included in the plan of Psychological service of university.

The author has developed the program of psychocorrection and development of the value-semantic sphere of student's youth with elements of role playing exercises and the techniques of the psychodrama which includes three main units: «**Informative**», «**Self-determination of the professional**» and «**Basic principles of professional self-realization**».

The offered program consists in implementation of systematic and purposeful impact on formation and development of structure of the value-semantic sphere by creation and realization of special psychological conditions during out-of-class work and activity of Psychological service of higher education institution. The psychological training is directed to updating in consciousness of students of universal values, removal of

psychological barriers, formation of a complete image of their own system of values and personal meanings.

Key words: values, personal meanings, value-semantic sphere, formation of values, program of development, psychocorrection, psychological maintenance, the higher school, students.

С.Є. Сосніхіна. Психологічні засади формування та розвитку ціннісно-сислової сфери студентів. У статті досліджено механізми формування ціннісно-сислової сфери у студентському віці, що відбуваються шляхом особистісного усвідомлення життєвих пріоритетів та під впливом факторів соціального характеру. Одним із вагомих напрямків цього процесу є учбово-професійна діяльність як провідний стимул особистісного становлення в умовах Вищої школи.

Обґрунтовано особливості впровадження психологічного супроводу студентів у межах навчально-виховного процесу ВНЗ, адже юнацький вік є сенситивним періодом розвитку та стабілізації ряду особистісних складових: професійні, громадянські та світоглядні якості; професійні навички та вміння; творчий потенціал; інтелектуальні можливості; індивідуальна система ціннісно-сислової сфери. Сучасна система вищої освіти повинна сприяти свідомому становленню та гармонійному взаємозв'язку гуманістичних, професійних ціннісних настанов та особистісних смислів. Основним засобом, що дозволяє формувати та корегувати представлені психологічні механізми, є психотренінгові заняття, які можуть бути включені у план Психологічної служби університету.

Автором розроблена програма психокорекції та розвитку ціннісно-сислової сфери студентської молоді з елементами рольових вправ і технік психодрами, що включає три основні блоки: «Інформаційний», «Самовизначення професіонала» та «Основи професійної самореалізації».

Запропонована програма полягає у здійсненні систематичного та цілеспрямованого впливу на формування та розвиток структури ціннісно-сислової сфери шляхом створення та реалізації спеціальних психологічних умов у ході позааудиторної роботи та діяльності Психологічної служби ВНЗ. Психологічний тренінг спрямований на актуалізацію у свідомості студентів універсальних цінностей, знятті психологічних бар'єрів, формування цілісного образу власної системи цінностей та особистісних смислів.

Ключові слова: цінності, особистісні смисли, ціннісно-сислова сфера, формування цінностей, програма розвитку, психокорекція, психологічний супровід, вища школа, студенти.

С.Е. Соснихина. Психологические основы формирования и развития ценностно-смысловой сферы студентов. В статье исследованы механизмы формирования ценностно-смысловой сферы в студенческом возрасте, происходящие путём личностного осознания жизненных приоритетов и под влиянием факторов социального характера. Одним из весомых направлений этого процесса является учебно-профессиональная деятельность как ведущий стимул личностного становления в условиях высшей школы.

Обоснованы особенности внедрения психологического сопровождения студентов в рамках учебно-воспитательного процесса ВУЗ, так как юношеский возраст является сенситивным периодом развития и стабилизации ряда личностных составляющих: профессиональные, гражданские и мировоззренческие качества; профессиональные навыки и умения; творческий потенциал; интеллектуальные возможности; индивидуальная система ценностно-смысловой сферы. Современная система высшего образования должна способствовать сознательному становлению и гармоничной взаимосвязи гуманистических, профессиональных ценностных установок и личностных смыслов. Основным средством, которое позволяет формировать и корректировать представленные психологические механизмы, являются занятия психотренинга, которые могут быть включены в план Психологической службы университета.

Автором разработана программа психокоррекции и развития ценностно-смысловой сферы студенческой молодёжи с элементами ролевых упражнений и техник психодрамы, которая включает три основных блока: «Информационный», «Самоопределение профессионала» и «Основы профессиональной самореализации».

Предложенная программа заключается в осуществлении систематического и целенаправленного воздействия на формирование и развитие структуры ценностно-смысловой сферы путём создания и реализации специальных психологических условий в ходе внеаудиторной работы и деятельности Психологической службы вуза. Психологический тренинг направлен на актуализацию в сознании студентов универсальных ценностей, снятие психологических барьеров, формирование целостного образа собственной системы ценностей и личностных смыслов.

Ключевые слова: ценности, личностные смыслы, ценностно-смысловая сфера, формирование ценностей, программа развития, психокоррекция, психологическое сопровождение, высшая школа, студенты.

Постановка проблеми. Ціннісно-сміслова сфера особистості є необхідним базисом психіки. Вчені розглядають її як багатовимірну структуру з низкою складових, що впливають на мотиваційну сферу та життєдіяльність людини в цілому. Вивчення ціннісних орієнтацій та особистісних смислів студентської молоді, їх формування та розвиток – актуальний напрямок психологічних досліджень, враховуючи стрімкі процеси трансформації соціального середовища та інтеграції суспільства до Європейського культурного простору. Це дає можливість виявити ступінь адаптації студентів до нових стандартів і соціальних умов, оцінити її інноваційний потенціал в подальшому формуванні, збереженні і примноженні ціннісного фундаменту майбутнього покоління.

У сучасних наукових здобутках зустрічаються такі цінності українського суспільства, які близькі до цінностей всіх молодих людей світу даної вікової категорії: впевненість у собі, свобода,

легкість в спілкуванні, позитивність, комунікабельність, творчість, задоволення, негайна винагорода, гнучкість [1]. Така тенденція свідчить про глобалізацію, яка є предметом обговорень і дискусій наукового світу.

Незважаючи на значну кількість досліджень, які присвячені вивченню ціннісно-сислової сфери загалом, поза увагою науковців залишається розкриття механізмів розвитку та формування ціннісно-сислових настановлень у період студентського віку (юності), розробка та впровадження практичних шляхів формування ціннісно-сислових настановлень в процесі психологічного супроводу студентів у межах навчально-виховного процесу ВНЗ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ціннісно-сислова сфера є предметом наукового інтересу багатьох авторів і трактується як функціональна система, що формує смисли і цілі життєдіяльності людини та регулює способи їх досягнення (С.Л. Рубінштейн, О.М. Леонтьєв, Б.С. Братусь). Вивчаються структурні компоненти ціннісно-сислової сфери особистості: ціннісні орієнтації, особистісні смисли та установки (О.Г. Асмолов, Б.С. Братусь, А.В. Серий), ціннісно-сислові утворення (Ю.М. Кузнецова), ціннісне відношення (Ф.Ф. Василюк, Б.І. Додонов, Д.А. Леонтьєв), смислоутворення (Б.С. Братусь, О.Г. Асмолов) та регуляція (А.Г. Здравомислов, В.Б. Ольшанський, М.С. Яницький).

У сучасних наукових роботах спостерігається значна кількість теоретичних та практичних досліджень проблематики ціннісно-сислової сфери студентів [2; 3; 4], психологічні тренінги у сфері розвитку та корекції окремих компонентів ціннісних орієнтацій, особистісних характеристик в юнацькому віці [5; 7; 8].

Мета статті полягає у розробці програми психологічного супроводу студентів в аспекті розвитку та формування ціннісно-сислової сфери.

Цілі статті:

1. Дослідити механізми формування ціннісно-сислової сфери у студентському віці.
2. Обґрунтувати особливості впровадження психологічного супроводу студентів у межах навчально-виховного процесу ВНЗ.
3. Розробити програму психокорекції та розвитку ціннісно-сислової сфери студентської молоді.

Виклад основного матеріалу. Формування ціннісно-сислових орієнтацій є довготривалим процесом і відбувається через призму особистісного усвідомлення життєвих пріоритетів та під впливом факторів соціального характеру.

Ціннісно-смилова сфера упродовж свого розвитку потрапляє під одночасний вплив багатьох чинників, суб'єктивних та об'єктивних, що впливають на формування системи цінностей, побудову їх ієрархії, стимулює пошук і знаходження особистісних смислів, визначення відповідних життєвих планів, намірів та перспектив їх реалізації. Одним із таких значущих чинників виступає учбово-професійна діяльність як провідний стимул особистісного становлення в умовах Вищої школи.

Формування особистості триває протягом усього онтогенезу індивіда, проте період навчання у ВНЗ – студентський вік – відіграє особливо значущу роль у цьому процесі. Саме в цей час закладаються фундаментальні основи тих важливих якостей майбутнього фахівця, з якими він розпочне професійну діяльність та продовжуватиме розвиватись як індивідуальність. Більше того, сьогодення ставить особливі вимоги до підготовки майбутніх професіоналів, адже у резонансі із суспільними змінами трансформується і світогляд людей, зокрема переосмислюються загальновідомі життєві перспективи і цілі.

Відтак, доволі складні завдання ставляться перед сучасною системою вищої освіти: у процесі навчання й виховання студентів необхідно сприяти свідомому становленню у них гуманістичних загальнолюдських і професійних ціннісних орієнтацій, особистісних смислів у гармонійному їх взаємозв'язку. Формування фахівця складає особливий для становлення особистості етап життя – студентський вік, що є сенситивним періодом для розвитку та стабілізації багатьох її якостей: 1) професійних, громадянських, світоглядних рис; 2) професійних здібностей і творчого потенціалу; 3) інтелекту загалом і рис характеру майбутнього фахівця; 4) індивідуальної системи ціннісних орієнтацій [6, с. 88].

Основний акцент у навчально-виховному процесі педагогічного Вузу робиться на розвитку таких професійних компетенцій: індивідуальна та культурна духовність, автентичність, моральність, створення можливостей особистісного росту та самовдосконалення. Набуття необхідних для майбутнього професіонала якостей відбувається шляхом розвитку емпатії, лабільності, комунікації, відповідальності, справедливості, гуманізму. Прояв цих особистісних характеристик базується на основі формування та розвитку у студентів ціннісно-смилової системи.

Засобом, що дозволяє включити вищезазначені психологічні механізми та фактори формування системи ціннісних орієнтацій особистості, в представленій моделі, є психотренінгові заняття.

Представлена програма тренінгу може бути включена в план Психологічної служби університету.

Одним із етапів нашого дослідження були розробка та впровадження спеціальної корекційної програми, що спрямована на формування та розвиток ціннісно-сислової сфери студентів та утворення системи індивідуальних смислів.

Основна мета програми полягає у здійсненні систематичного та цілеспрямованого впливу на формування ціннісно-сислових орієнтацій шляхом створення й реалізації спеціальних психологічних умов у ході позааудиторної роботи та в межах діяльності Психологічної служби.

При розробці психолого-корекційної програми ми спирались на екзистенційно-гуманістичний підхід, що розглядає людину з точки зору її життєвих цілей та цінностей, свободи вибору та відповідальності, здатності до самоздійснення. Як зазначає Т.С. Яценко, основна позиція такої моделі полягає в тому, що люди здатні розширювати власну самосвідомість, а це, у свою чергу, сприяє більшій свободі й відповідальності через подолання екзистенційних тривог і страхів, що є функцією пошуку цінностей [9].

Формувальна програма з елементами рольових вправ і технік психодрами спрямована на актуалізацію у свідомості студентів універсальних цінностей та формування їх цілісного образу й утворення на їх ґрунті системи індивідуальних смислів.

Досягнення основної мети тренінгу – оптимізація та гармонізація становлення ціннісно-сислової сфери студентів – здійснювалося за рахунок реалізації наступних його завдань:

- 1) поглиблення знань студентів про поняття «цінності» та «смисли»;
- 2) усвідомлення прийнятої системи цінностей в їх індивідуальному осмисленні;
- 3) самовизначення майбутніх фахівців у феноменологічному просторі загальнолюдських, професійних та індивідуальних цінностей;
- 4) розвиток прагнень до повноцінної особистісної самореалізації в майбутній професії;
- 5) формування умінь свідомо будувати власні життєву та професійну стратегії тощо.

До програми включено інформаційні та інтерактивні методи та форми роботи: міні-лекції, перегляд відеоматеріалів (художніх та документальних фільмів, репортажів, соціальної реклами, лекцій психологів, тощо) з наступним їх обговоренням; дебати; мозкові штурми; тренінгові вправи; психодрама.

Психолого-корекційна програма містить три основних блоки: **Перший блок «Інформаційний»** – розвиток ціннісно-смиислової сфери з урахуванням вікових якостей та особливостей розвитку цінностей у період юності.

Мета блоку – розширення уявлень студентів про поняття «цінності», «смысл»; уявлення про роль відповідних утворень у життєвій активності людини; сприяння формуванню ціннісно-смислових орієнтацій, розвиток усвідомлення власної системи цінностей.

Заняття проходять у формі інформаційно-теоретичних повідомлень, групових дискусій і обговорення актуальних питань у цьому контексті, а також окремими психодраматичними вправами (наприклад, «Метафора», «Девіз», «Безлюдний острів», «Самопізнання», «Країна щастя» та ін.).

Вправа «Девіз». *Мета:* розгляд та осмислення життєвих принципів, стимулювання активності учасників щодо визначення власного життєвого смыслу.

Інструкція. Охарактеризуйте людей, що живуть наступними принципами: «Бери від життя все, ти цього вартий»; «Краще синиця в руках, ніж журавель у небі»; «Робота не вовк, в ліс не втече»; «Якщо ти нічого не можеш, ти нічого не повинен хотіти»; «У чужі сани не сідай»; «Хто не працює – той не їсть»; «Просіть – і дадуть вам, шукайте – і знайдете, стукайте – і відчинять вам»; «Падаючого підштовхни»; «Честь вища за здобуток». Які життєві стратегії виражають ці формулювання? Охарактеризуйте людей, що живуть за ними. З ким із них Ви хотіли б мати справу? Який з цих девізів Вам найближчий? Придумайте такий, що найповніше відображає Вашу життєву позицію.

Другий блок «Самовизначення професіонала» – формування самосвідомості та самоствердження.

Мета блоку – стимулювання студентів до активного індивідуального осмислення широкого спектру цінностей шляхом розвитку усвідомлення значущості загальнолюдських, професійних цінностей та смислів у власному житті і діяльності; визначення пріоритетних серед них.

Заняття проходять у формі ролевих вправ і технік психодрами, зокрема, таких, як «Цінності», «Смысл життя», «Психологічний магазин», «Королівство», «Карта майбутнього», «Професійні ролі», «Вихователь і дитина», «Скульптор і глина» та ін.

Вправа «Психологічний магазин». *Мета:* розвиток та набуття професійних якостей.

Інструкція. Уявіть собі, що Ви прогулюєтеся в незнайомому місті і потрапили в чарівну крамницю – це «Психомагазин».

Тут продають особистісні якості та здібності людей, і валюта тут теж особлива. Хазяїн крамниці приймає в якості плати ті людські якості та здібності, які йому здаються цінними. Ви можете спробувати виміняти собі що-небудь в обмін на те, що маєте в надлишку, або те, що залишилося в минулому, або те, з чим не шкода розлучитися. Продавець в цьому магазині пропонує все, що може Вам знадобитися в подальшому житті – сміливість, любов, терплячість, чуйність, інтелект, уміння працювати з дітьми, силу, здоров'я, кар'єрний ріст, дружбу, професійний успіх. Він попросить щось навзаєм, можна торгуватися. При виконанні цього завдання може бути побудований експеримент в просторі групи, в такому випадку учасники можуть ставати продавцями.

Третій блок «Основи професійної самореалізації» – побудова конкретних стратегій власного життя та майбутньої професійної діяльності.

Мета блоку – усвідомлення себе в ролі професіонала (наприклад, педагога або вихователя, психолога або менеджера); практичне закріплення відповідних ключових цінностей та особистісних смислів.

Заняття відбуваються у формі вправ «Крок у майбутнє», «Я на майбутній роботі: моя роль», «Скульптура майбутньої професії», «Проекція в майбутнє», «Валіза» тощо.

Вправа «Валіза». *Інструкція.* Наша робота завершується. Але перед тим, як розлучатися, я попрошу Вас зібрати валізу для кожного учасника. Оскільки ми працювали разом, то, відповідно, валізу пакуватимемо теж разом. Вміст її буде незвичайним та особливим. Ми покладемо туди те, що допомагає кожному з нас у житті під час самовизначення, прийняття рішень, здійснення життєвих виборів. Отже, валізу наповнюватимемо цінностями та смислами. Валізу буде пакувати вся група, крім людини, котрій вручатимуть її. Правила пакування валізи: кожна цінність і смисл вкладатиметься лише з дозволу всієї групи; класти можна лише ті цінності, які проявлялися в групі.

Відповідно, у ході складання програми тренінгу забезпечувалося врахування питань, пов'язаних з актуальними проблемами учбово-професійної діяльності, особистісного та професійного становлення студентів, важливими сферами їх спілкування і міжособистісних стосунків. У цілому, зміст розробленої програми відображає основну мету тренінгу – розвиток та формування ціннісно-сміслової сфери студентів в межах навчально-виховного процесу ВНЗ.

Заняття повинні проходити у формі психологічного тренінгу з елементами психодрами або сюжетно-рольової гри, що забезпечують реалізацію завдань і психологічну допомогу.

Кожне заняття повинно відбуватися за наступною схемою: розігрів і розминка (у тому числі, тематичне інформування учасників), власне тренінг (рольові ігри, психодраматичні техніки та вправи) і шерінг (обговорення, зворотній зв'язок та обмін емоційними враженнями) [8].

Початковий етап заняття передбачає підняття групової енергії, формування позитивної психологічної атмосфери у групі, формування емоційної готовності учасників до участі у дії. Кожному студенту надається можливість поділитися тими почуттями та настроєм, з якими він прийшов на заняття, спогадами й роздумами своєї участі на попередньому. Такі дії сприяють включенню в роботу групи, активізують учасників та налаштовують на активне включення у процес тренінгової програми.

За рахунок розминки з використанням техніки психодрами до програми входять вправи для емоційної та фізичної активізації студентства, розвитку спонтанності, створення невимушеної атмосфери, підняття енергії, підвищення рівня довіри у групі.

Основний етап заняття передбачає використання різноманітних форм активності:

- засвоєння теоретичного матеріалу з конкретної теми;
- перегляд професійно релевантних відео-матеріалів;
- участь у рольових іграх, групових дискусіях;
- застосування психодраматичних технік, виконання творчих завдань.

У ході роботи групи значна увага повинна приділятися невербальним засобам міжособистісної взаємодії учасників, що сприяло їх емоційному зближенню та взаєморозумінню.

Кожне заняття завершується роботою усіх студентів над ефективним зворотнім зв'язком і підведенням підсумків. Кожен має можливість здійснити рефлексію своєї участі, порівняти власні думки та почуття із судженнями інших осіб. Такий метод надає змогу вчасно реагувати на проблеми учасників та вносити відповідні корективи в роботу. Також на цьому етапі проектується шляхи подальшої роботи над собою кожного студента та групи загалом; окремі заняття з цією метою завершуються письмовими відгуками або побажаннями.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Загалом, упродовження програми тренінгу у план Психологічної служби Вузів з формування ціннісно-сислової сфери студентів сприяє,

по-перше, поглибленому пізнанню і засвоєнню професійних цінностей його учасниками; по-друге, більш усвідомленому професійному їх самовизначенню та розвитку аксіологічної компетентності; по-третє, пошуку додаткових особистісних ресурсів первинної професійної самореалізації.

У представлених положеннях про формування та розвиток ціннісно-смыслові сфери студентів було визначено загальні методи запропонованого впливу, а також обґрунтовано конкретні форми їх застосування та способи організації.

У подальших дослідженнях ми націлені на доповнення та вдосконалення запропонованої психокорекційної програми з розвитку ціннісно-смыслові сфери студентів. Науковий інтерес також становить аналіз результатів формувального експерименту після проведення тренінгу.

Список використаних джерел

1. Артюхина Л.В. Жизненные и профессиональные ценности поколений – основа корпоративной культуры компании в условиях кризисов и конкуренции / Л. В. Артюхина // Современные гуманитарные исследования. – 2011. – № 5. – С.179–183.
2. Баранівський В.Ф. Ціннісні орієнтації студентської молоді та їх роль в консолідації українського суспільства / В.Ф. Баранівський // Науковий вісник ХНПУ ім. Г.С. Сковороди. Серія «Філософія». – Х. : ХНПУ, 2014. – Вип. 43. – С. 39–52.
3. Калугин А.Ю. Ценностная направленность личности как выражение смыслообразующей активности: динамика и функции в структуре интегральной индивидуальности (на материале студенчества): дис... канд. психол. наук : 19.00.01 / Алексей Юрьевич Калугин. – Пермь, 2015. – 179 с.
4. Карпушина Л.В. Особенности ценностно-смысловой сферы молодежи / Л.В. Карпушина // Вестник Самарской гуманитарной академии «Педагогика и психология», «Филология и искусствоведение». – 2008. – № 2. – С. 133–138.
5. Меднікова Г.І. Психолого-педагогічний супровід становлення особистісної зрілості студентів / Г.І. Меднікова // Вісник ХНПУ імені Г.С. Сковороди. Психологія. – 2016. – Вип. 54. – С. 164–173.
6. Руснак І. С. Педагогіка і психологія вищої школи: навч.-метод. посіб. / І. С. Руснак, М. Г. Іванчук. – Чернівці : Рута, 2008. – 176 с.
7. Сошина Ю.М. Оцінка ефективності програми формування ціннісно-смыслових настановлень / Ю.М. Сошина // Вісник

ХНПУ імені Г.С. Сковороди. Психологія. – 2016. – Вип. 53. – С. 220–228.

8. Хомуленко Т.Б. Тренінгові психотехнології в програмах психологічного супроводу / Т.Б. Хомуленко, А.В. Поденко, К.І. Фоменко // Вісник ХНПУ імені Г.С. Сковороди. Психологія. – 2016. – Вип. 54. – С. 247–260.
9. Яценко Т.С. Теорія і практика групової психокорекції: Активне соціально-психологічне навчання: навч. посібник / Т.С. Яценко. – К. : Вища школа, 2004. – 679 с.

Spysok vykorystanyh dzherel

1. Artjuhina L.V. Zhiznennye i professional'nye cennosti pokolenij – osnova korporativnoj kul'tury kompanii v uslovijakh krizisov i konkurencii / L. V. Artjuhina // Sovremennye gumanitarnye issledovanija. – 2011. – № 5. – S. 179–183.
2. Baraniv's'kyj V.F. Cinnisni orijentacii' students'koi' molodita i' h rol' v konsolidacii' ukrai'ns'kogo suspil'stva / V.F. Baraniv's'kyj // Naukovyj visnyk HNPU im. G.S. Skovorody. Serija «Filosofija». – H. : HNPU, 2014. – Vyp. 43. – S. 39–52.
3. Kalugin A.Ju. Cennostnaja napravlenost' lichnosti kak vyrazhenie smysloobrazujushhej aktivnosti: dinamika i funkcii v strukture integral'noj individual'nosti (na materiale studenchestva): dis... kand. psihol. nauk : 19.00.01 / Aleksej Jur'evich Kalugin. – Perm', 2015. – 179 s.
4. Karpushina L.V. Osobennosti cennostno-smyslovoj sfery molodezhi / L.V. Karpushina // Vestnik Samarskoj gumanitarnoj akademii «Pedagogika i psihologija», «Filologija i iskusstvovedenie». – 2008. – № 2. – S. 133–138.
5. Mednikova G.I. Psihologo-pedagogichnyj suprovid stanovlenija osobystisnoi' zrilosti studentiv / G.I. Mednikova // Visnyk HNPU imeni G.S. Skovorody. Psihologija. – 2016. – Vyp. 54. – S. 164–173.
6. Rusnak I. S. Pedagogika i psihologija vyshhoi' shkoly: navch.-metod. posib. / I. S. Rusnak, M. G. Ivanchuk. – Chernivci : Ruta, 2008. – 176 s.
7. Soshyna Ju.M. Ocinka efektyvnosti programy formuvannja cinnisno-smyslovyh nastanovlen' / Ju.M. Soshyna // Visnyk HNPU imeni G.S. Skovorody. Psihologija. – 2016. – Vyp. 53. – S. 220–228.
8. Homulenko T.B. Treningovi psyhotehnologii' v programah psihologichnogo suprovodu / T.B. Homulenko, A.V. Podenko, K.I. Fomenko // Visnyk HNPU imeni G.S. Skovorody. Psihologija. – 2016. – Vyp. 54. – S. 247–260.

9. Jacenko T.S. Teorija i praktyka grupovoi' psyhokorekcii': Aktyvne social'no-psyhologichne navchannja: navch. posibnyk / T.S. Jacenko. — K. : Vyshha shkola, 2004. — 679 s.

Received January 17, 2016

Revised February 21, 2016

Accepted March 24, 2017

УДК 37.011.3-057:17.022.1

О.В. Хуртенко

xyrtok@mail.ru

Структурні компоненти та етапи формування іміджу молодого педагога у процесі професійної діяльності

Khurtenko O.V. Structural components and stages of image formation of a young teacher in the process of professional activities / O.V. Khurtenko // Problems of Modern Psychology : Collection of research papers of Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University, G.S. Kostyuk Institute of Psychology at the National Academy of Pedagogical Science of Ukraine / scientific editing by S.D. Maksymenko, L.A. Onufrieva. – Issue 36. – Kamianets-Podilskyi : Aksioma, 2017. – P. 351–359.

O.V. Khurtenko. Structural components and stages of image formation of a young teacher in the process of professional activities. The importance of forming a right image of young teachers is considered as one of the key components of professional competence regarding a specialist of high qualification.

The semantics of the term «image», its components and stages of the image formation of a young teacher have been revealed. There also has been selected a group of professional and communicative skills of a teacher.

It is proved that the problem of image formation of a teacher is relevant due to the development of object-subject relationship within personality-centered education that promotes the role of those aspects of an individual that have not previously been formed purposefully.

It has been researched that the most important components that form the image of a teacher are professional competence and erudition, teaching reflection, the ability to set and achieve goals, pedagogical thinking and improvisation, pedagogical communication.

It has been revealed that creation of a positive image is a complex category that requires finding optimal ways to achieve it. It also has been found that personal image of a teacher is an important complement or necessary condition for one's effective operation.